

עין משפט
נר מצוה

נח א מיי פין מהלסת וזייה ומתנה הלכה ה טור אה"ע סי' ק:

גב ב מיי שם הלכה ז טור

שס:

ב ג מיי שם הלכה ד טור

שס:

בא ד מיי שם הלכה ג:

‏‏

רבינו גרשום

קודם זמן שושבינות נמי: ואין בה משום רבית. אם התויר לו זה יותר דלאו לשם מתנה: דלא קרינן ביה לא גיורש. והיכא דמיצי למתבעיה כל דימנא אם לא קבע לו זמן קרינן ביה לא גיורש ושביעית משמטתה. אבל הא הואיל ואין נגבית אלא בענותה לית ביה משום לא גיורש. ואין הבכור נוטל פי שנים בה. בשושבינות משמטה חזרה מיתת האב שהיה חייבין לאביו: והה במתא. כשנשא חבירו אשה והיה חייב להתויר לו שושבינות ואיבעי ליי למיית לחופתו והלכך אף דלא אתא אפי' הכי חייב לשלוח לו סבלונת משום דנגבית בב"ד. ואי לא ידע דעבר חופה כגון הרהר בשוקי בראי אך דשמע קל טבלא משוקקשין בוזג סימן שיתקבצי לחופה איבעי ליה למיית. ואי לא אתא אפי' הכי חייב להתויר לו: לא שמע. שהוא רחוק מהא מיתכונתו: איבעי ליה שידועי. שיבא: תרעומת אית ליה. גביה שלא זימני לסעדתו אבל מיהו שלומי לישלם סבלונתו. אבל הואיל שלא אבל שם צריך לכתוב לו מן השושבינות: ורע כמה. צריך שיהיה לו: אמר אביי הגו בני גנא עד זוזא שהה בכריסיה. כלומר שזה זוזא אוכל אדם כשהוא אוכל לחופה ואם נתן לו זה ד' זוזי לשושבינותיו ועכשיו כשהחזיר לו סבלונתו ולא אכל לחופתו משלם פלגא ב' זוזין וב' זוזי ינכה לו משום שאם היה מאכילו לשוכב לא היה אוכל פחות מב' זוזין והאי דאמר עד זוזא אתא בכריסיה היינו היכא דלית מאכל כל כך כי אם לצמצם: מיכן ואילך. כלומר יתר על כן שאם שושבינו זה אדם חשוב ולא זמני לסעוד בחופתו והיה חייב לזה בשושבינו ד' זוזי ינכה לו מאותו דרוקן ג' זוזי משום דאם היה הוא שם היו משמיין לפניו כפי חשיבותו (ו') זוזי ינכה לו מאותו. ולא היה שם פחות מג' זוזי והרביעי יחזור לו: עשה עמו. שושבינו: בפומבי. בפרהסיא דכולה עלמא הביא עמו לשמח. ועשה עמו אידך חופתו בצנעא מפני (שהוא למד או מפני) אימת בני אדם ובקש שיפרע לו שושבינותו בצנעא בלא קול יכול לומר לו זה הוא היה שם כי אם בפומבי אני רוצה לשמחם עם אנשים הרבה בחופתו כמו שמחתינו עמו דבשביעית לא הוי שמחה כלום. וכל הני דלקמן מצי למימר הכי: באחת. כשנשא אשה אחת בקש שיפרע לו כשהוא נושא שנים אחת בלא קול כל כך שמחה בשתי צורות אלא יכול לומר כשתשתי לבנך לא אחיך בתולה אחת או אשה ראשונה אפרע לך שאני רוצה לשמח: עמן כמו שמחתינו אתה: עתיר נכסי. זה הוא עשיר נכסים וזכרים שבוין: עתיר פומבי. זה שיש לו

ואין השביעית משמטתה. דלא קרי ציה לא גיורש מכאן היה מציא ר"ת ראה דקיימא לן כלישנא גמרא דפרק קמא דמכות (דף ג: ושם ד"ה א"ד) דלמרא רב יהודה אמר שמואל המלוה את חבירו לעשר שנים אין שביעית משמטתו ואע"ג דלתי לידי לא גיורש השתא מיהא לא קרינן ציה לא גיורש דהכי נמי משמע הכא דכיון דלא קרינא ציה בשושינות ^(ט) לא שייך ציה למימר דשביעית משמטתה ועל ידי קן מגיה ר' יעקב מה שסד הפייט ר' אליהו הזקן זמן עשר כסף כי ילונז ציהי ימיו יעזובו ^(ט) ולישנא קמא דפרק קמא דמכות (שס) אית ליה דהמלוה לחבירו ליי שנים שביעית משמטתו ואין ר"ת למתבעיה כל דימנא אם לא פוסק כן אלא כלישנא גמרא דלית ליה אין שביעית משמטתו ^(י) ומגיה זמן עשר כסף כי ילונז ולא צמשפט צחאי ימיו יעזבו ואין נראה לר"י ראה מכאן דלא שייכא כלל שושבינות למלוה שהרי מכמה דברים הס חלוקים זה מזה כדמשמע הכא והכא הכי פירשוו אין שביעית משמטתו דלא קרינא ציה לא גיורש ושמא לעולם לא ינא לידי לא גיורש שיכול לומר לו צנתולה אני עושה עמך ^(א) או שמא לא ישא אשה אבל מלוה שלנסוף צא לידי לא גיורש שביעית משמטתה:

ואין הבכור נוטל פי שנים הרהר **ציה ראי ב'** ואפילו למאן דלמר לעיל צפ' יש נוטלין (דף קנד:) מלוה לא הוי ראוי שושבינות מיהא הוי ראוי כי שמא לא יפרע לו לעולם: **עשה עמו באחת ובקש לעשות עמו בשתיים.** פי' שיפרע לו צשתי נשים צכל אחת חצי שרואה לישא זו אחר זו יכול לומר באחת אני עושה עמן כדרך שעשית עמי ולא אטרט צשמים והר"ר יתכן דר מרדכי פירש דגרסינן איפכא עשה עמו בשושבינות צשתי נשים וצקש שיעשה עמו באשה אחת יכול לומר לו כשתשא אשה לך תנאף צחאי לך צשתי פי' ולא תשא אחרת אשה אחת וזמיה גירסת הספרים אחי ספיר כדפרישית: סבלונות

זה שיש לו אשה רעה וטוב לב משתה תמיד רבי ינאי אמר כל ימי עני רעים זה איסמנים וטוב לב משתה תמיד רבי יוחנן אמר כל ימי עני רעים זה רחמן וטוב לב משתה תמיד רבי אבורי ורבי יהושע בן לוי אמר כל ימי עני רעים זה שדעתו קצרה וטוב לב משתה תמיד זה שדעתו רחבה ואמר

שעשיתי לך וכן כל הנך דמפרש ואזיל: **לכשפא אשה אחרת.** לא אשמחך יותר ממנה ששמחתי שאני חפץ צשמחה יתירה: **ס"ד עסיר צנכסין.** עשיר משדות וכרמים וזמיה הגראין לצריות וגם עתיר פומצי עושר הגלוי כגון ריז צהמות שהכל יודעים צה: וזו **צעל אגדה.** שדורש צכל מקום צרצים צבתי משתאות שדורש צימים טוצים והכל נאספין לשמוע ויש לו קול חכמה. וצא להשמיענו שמתוך שאין אגדות צריכות עיון יכול לדורש צכל מקום: **עסיר סלעין.** סולחתי שמשחקר תמיד צמיני מטצעות: **עסיר תקוע.** יש מפרשין שיש לו צמים הרבה ומשתכר צהן תדיר ומיקרי הכי על שם ויעקב תקע את אהלו (צראשית נא) ולי נראה כדלמרנין צמנחות (דף פה:): תקוע אלפא לשמן עיר היא ומשם היו מציאים שמן למנחות. ודימה למטצעות ולשמן את הפלפול על שם שמרויח יום יום תדיר צפלפולו טעמים הרבה כשאר המטצעות וטעמי השמן שמציאין מתקוע: **עסיר משח.** אנשי מדות (צמדנרי י) מתרגמינן אינשי משחן. עתיר צדצר המדוד כגון צתואה שאין משתכרין צה תדיר אלא מכניסין אותה לאורז ולכשתגיע עת מצירה או ימכרנה וישתכר. והיינו נמי עתיר כמס כמו כמזם עמדי חתום צאולרתי (דברים נצ) דצר שמכניסין לאורז: וזו **צעל שמועז.** שידע הלכות ומימרות האמוראין ולכשיגיע עת הוראה יגלה שמועותיו: **גמרא.** סוגיית גמרא ותרוצי משניות וביייתות וחו עיקר הגמרא שאם לא הגמרא אין למדין הלכה מתוך משנה כדלמרנין התנאים מצלי עולם (סוטה דף כג:): וזו **צעל גמרא.** שממית עצמו לכיון הלכות ולתרך הוויות: **רצא אמר איפכא.** כל ימי עני רעים זה צעל משנה שאינו יכול להורות הלכה מתוך משנתו וגם כי כשהולקות זו על זו אינו יכול לתרך וטוב לצ זה צעל הגמרא שידע משניות על עיקרם ובקי צטעמיהם ויש צידו כח להורות הלכה למעשה: **יעצ.** לשון צעצצון תאכלנה (צראשית א): וזו **צעל משנה.** שגוה משניות כל היום ואין לו אלא צער שמתקשה צטעמיהן ואינו יודע לפרש: **יספ.** לשון חמימות כמו ותהי למלך סוכנת (מלכים א ב). כלומר שנהנה מהן: וזו **איטענים.** מי שדעתו קצה ולצו ^(י) נמאס צכל דצר מגונה שהוא רואה: **יפה.** שסובל הכל דלאינו מוזיק לו שום לכלוך ושום דצר מיאוס: **קצרה.** כמו עצרן וקפדן עינו רעה צשלו וצשל אחרים: וזו **רחמן.** כמה ^(י) עניינם הוא רואה וכמה מאורעות צלצו צוכה תדיר עליהן: ואמר

שיודע לפרש ולהקור הכל: זה בעל תלמוד. שעוסק כל היום בהיות ותירוצים ובעל משנה אינו טורח שאין בה קושיות: רבא אמר איפכא. ימי עני רעים זה בעל משנה שהכל סתום במשנה. בעל תלמוד פשוט לו הכל שרואה הקשיות ותירוצים וראיות שפסייעות לו לזו: יעצב בהן זה בעל משנה. שאינו יודע לפרש סתומות שבמשנה: יסכן בס. מתחכם בהם ובמתנה זה בעל תלמוד שמואין ומבחקן מה שבתוכו: שדעתו קצרה. רגזן. הרחמני. שדואר בצער כל אדם: אסתניס. דאינא עדמיה: ולא צלין כי אם בעל גמרא

מי שמת פרק תשיעי בבא בתרא

ואין שביעית משמטתה. אם עצרה שביעית צינתיים קודם שחזר זה ונשא גם הוא אשה: ואין צבור נוטל פי שנים. היכא דחוזרת לאמנע כדמניא לעיל [קמד:]: **נגבים צב"ד מ"ט מפני שהיא כמלוה ה"ג לה.** וצספרים כחצו נגבית צב"ד וחוזרת צעונתה מ"ט מפני שהיא כמלוה

דלדעת כן הלווהו שיחזיר לו צעונת שמחתו ופרעון הולך אחר קציעות וזמן שקצב לו המלוה: דלאו **אדעתא דרציס יביצ ליה.** שאס רצה פוחת לו אלא מתוך שמחת ריעות הרצה צדורון: דלא קרינא ציה לא גיורש. שאינו יכול לדחקו צב"ד בשביעית שהרי לא הגיע זמנו עד שישא הוא אשה ויחזיר לו אז דלניה נגבית אלא צב"ד צעונתה כדלמרנין צמסכת מכות (דף ג:). המלוה את חבירו לעשר שנים אין שביעית משמטתו אף זה לא הגיע זמנו עד לאחר שביעית הלך צשביעית סוכתי לא מטא ומניה שיוכל לנגושו דעדיין לא נשא אשה: **דהוי ליה ראוי.** ופסקינן הלכתא צפרק יש נוטלין (לעיל דף קסה:): אין הצבור נוטל פי שנים צמלוה צין שגבו קרקע צין שגבו מעות: **הוה צמסא.** אותו שעליו להחזיר שושבינות הוה צעיר כשנשא שושבינו אשה ולא צא לשמחתו: **אינעי ליה למיית.** ונגבית צב"ד: **קול עטלא.** ^(י) אשקלג"א צלע"י שהיו משמיעין קול לצא לשמות עם חסתן: **אינעי ליה לאודועי.** ומדלא אודעיה תרעומות אית ליה עליה כדמפרש ואזיל אבל שגומי מיהא משלם: **עד כמה.** דהא ודאי צריך לנכות דמי אכילתו שהרי לא אכל עמו: **עד זוזא ^(י) ב'.** זוזא היא אוכל הלךך זוזא פוחת מדמי שושבינות. אית דגרסי עד זוזא אימיה צכפיה אכלי צכסיה צצטנו כמו צית הכוסות אי נמי צכרסיה: **עד ארצע.** אם נתמיצי ד' זוחיס משושבינותו: **משלם פלגא.** דכיון דמצא ד' רגילין להאכילו צריות עד שני זוחיס וכיון דלא אכל יפחת שנים מן הד': **כשתצוניה.** לפי מה שהוא חסוד ומציא. הרבה ורגילין ^(י) לכדדו צמיני מעדנים יפחתו לו מדמי שושבינותו כפי מה שהיה אוכל: **עשה עמו צפומצי.** צגלוי שמחה מפורסמת וזה שחזר ונשא גם הוא אשה צקש לעשות חופתו צלניעות או לפי שעת צרה: היא או שרואה לצמנש סעודתו ואינו חושש להרבות אוכלין: **צפומצי אני עושה עמך.** צשמחה יתירה אני חפץ כמו

והיינו דאמר רב משרשיא משמיה דרבא מאי דכתיב ^בבוקע עצים יסכן בהם מסייע אבנים יעצב בהם אלו בעלי משנה בוקע עצים יסכן בהם אלו בעלי גמרא רבי חנינא אמר כל ימי עני רעים לב משתה תמיד רבי איסמנים וטוב לב משתה תמיד רבי יוחנן אמר כל ימי עני רעים זה רחמן וטוב לב משתה תמיד רבי אבורי ורבי יהושע בן לוי אמר כל ימי עני רעים זה שדעתו קצרה וטוב לב משתה תמיד זה שדעתו רחבה ואמר

שעשיתי לך וכן כל הנך דמפרש ואזיל: **לכשפא אשה אחרת.** לא אשמחך יותר ממנה ששמחתי שאני חפץ צשמחה יתירה: **ס"ד עסיר צנכסין.** עשיר משדות וכרמים וזמיה הגראין לצריות וגם עתיר פומצי עושר הגלוי כגון ריז צהמות שהכל יודעים צה: וזו **צעל אגדה.** שדורש צכל מקום צרצים צבתי משתאות שדורש צימים טוצים והכל נאספין לשמוע ויש לו קול חכמה. וצא להשמיענו שמתוך שאין אגדות צריכות עיון יכול לדורש צכל מקום: **עסיר סלעין.** סולחתי שמשחקר תמיד צמיני מטצעות: **עסיר תקוע.** יש מפרשין שיש לו צמים הרבה ומשתכר צהן תדיר ומיקרי הכי על שם ויעקב תקע את אהלו (צראשית נא) ולי נראה כדלמרנין צמנחות (דף פה:): תקוע אלפא לשמן עיר היא ומשם היו מציאים שמן למנחות. ודימה למטצעות ולשמן את הפלפול על שם שמרויח יום יום תדיר צפלפולו טעמים הרבה כשאר המטצעות וטעמי השמן שמציאין מתקוע: **עסיר משח.** אנשי מדות (צמדנרי י) מתרגמינן אינשי משחן. עתיר צדצר המדוד כגון צתואה שאין משתכרין צה תדיר אלא מכניסין אותה לאורז ולכשתגיע עת מצירה או ימכרנה וישתכר. והיינו נמי עתיר כמס כמו כמזם עמדי חתום צאולרתי (דברים נצ) דצר שמכניסין לאורז: וזו **צעל שמועז.** שידע הלכות ומימרות האמוראין ולכשיגיע עת הוראה יגלה שמועותיו: **גמרא.** סוגיית גמרא ותרוצי משניות וביייתות וחו עיקר הגמרא שאם לא הגמרא אין למדין הלכה מתוך משנה כדלמרנין התנאים מצלי עולם (סוטה דף כג:): וזו **צעל גמרא.** שממית עצמו לכיון הלכות ולתרך הוויות: **רצא אמר איפכא.** כל ימי עני רעים זה צעל משנה שאינו יכול להורות הלכה מתוך משנתו וגם כי כשהולקות זו על זו אינו יכול לתרך וטוב לצ זה צעל הגמרא שידע משניות על עיקרם ובקי צטעמיהם ויש צידו כח להורות הלכה למעשה: **יעצ.** לשון צעצצון תאכלנה (צראשית א): וזו **צעל משנה.** שגוה משניות כל היום ואין לו אלא צער שמתקשה צטעמיהן ואינו יודע לפרש: **יספ.** לשון חמימות כמו ותהי למלך סוכנת (מלכים א ב). כלומר שנהנה מהן: וזו **איטענים.** מי שדעתו קצה ולצו ^(י) נמאס צכל דצר מגונה שהוא רואה: **יפה.** שסובל הכל דלאינו מוזיק לו שום לכלוך ושום דצר מיאוס: **קצרה.** כמו עצרן וקפדן עינו רעה צשלו וצשל אחרים: וזו **רחמן.** כמה ^(י) עניינם הוא רואה וכמה מאורעות צלצו צוכה תדיר עליהן: ואמר

שיודע לפרש ולהקור הכל: זה בעל תלמוד. שעוסק כל היום בהיות ותירוצים ובעל משנה אינו טורח שאין בה קושיות: רבא אמר איפכא. ימי עני רעים זה בעל משנה שהכל סתום במשנה. בעל תלמוד פשוט לו הכל שרואה הקשיות ותירוצים וראיות שפסייעות לו לזו: יעצב בהן זה בעל משנה. שאינו יודע לפרש סתומות שבמשנה: יסכן בס. מתחכם בהם ובמתנה זה בעל תלמוד שמואין ומבחקן מה שבתוכו: שדעתו קצרה. רגזן. הרחמני. שדואר בצער כל אדם: אסתניס. דאינא עדמיה: ולא צלין כי אם בעל גמרא

מסורת הש"ס

^(א) ס"א בבב"ר, (ב) נצרכוס [סד.] הויכות ד., (ג) סנהדרין ק. ד' צכ"ס: (ה) שמה, (ז) נ"ל נמס.

‏‏

תורה אור השלם

1 וזה דבר השמטה שמוט כל בעל משה ידו אשר ישה ברעהו לא יגש את רעהו ואת אחיו כי קרא שמטה קלי: דבריו טו ב
2 כל ימי עני רעים טוב לב משתה תמיד: משלי טו טו

3 מסייע אבנים יעצב בהם בוקע עצים יסכן בהם: קהלת י ט

‏‏

הגהות הב"ח

(א) גב' שמע קל עטלא. י"ב פירוש שהיה קרוב לעיר:
(ג) שם אינעי ליה לאודועיה לא אודעיה מעומת אית ליה עליה עלמיו:
(ג) שם אימיה צכפיה. י"ב ס"א אימיי בבב"ר. אכליה צכרסיה:
(ד) רשב"ם ד"ה קול עטלא שחורלין בקדש אחד זוג ענבל אשקלג"א נלע"י:
(ה) ד"ה עד זוזא אכליה בצכרסיה זוזא היה אוכל:
(ו) ד"ה משבינותיה וי' ורגילין משום חשיבות לכדדו צמיני:
(ז) ד"ה זה רחמן צמנש סעודתו וזמיה חסתן:
(ח) רחם ד"ה ואין שביעית וי' בשביעית לא יגורש לא שייך ציה למימר:
(ט) בא"ד מצוי ימיו יעזבו דפקס כלישנא קמא דס"ק דמסת דאדא ליה וי':
(י) שם ומגיה זמן עשר. י"ב פי' שאל משפט הוא שיעצוב מצוי ימיו ומשפטם הוא שאין להשיגנו משמטתה ונקט לפנא דקרא אבל לא הויה כמות ר"ת להויה ולתקן את דברי רש"י אליהו:

‏‏

לעזי רש"י

אשקלג"א [אישיוקליט"א]. וזג (פסוקין קטן).

‏‏

מוסף רש"י

למיר חטיא. למי שקצן תבואה למכור, כלומר לפי שקצן שמועות (וברבות סד). כל ימי עני רעים זה בעל גמרא. שקשה ללמוד מרוב קושיות וסוגיות שיש בו (סנהדרין פ). זה בעל משהו. מזה ללמוד (שם). רבא אמר איפכא. דנעלי תלמוד נהיין מרובי שיעור להורות איסור ויהיה, אבל צעלי משנה שניה ואיני יודע מהו תומר, דלון מורין הלכה מתוך משנה (שם).

‏‏

מוסף תוספות

א. דידילמא נסיב אלמנה והוא עשה עמו בבתולה. ר"ן.

‏‏

רבינו גרשום (המשך)

בביתו אצורין: עתיר כמס. זהו שיש לו פקדונות של כסף וזהב ואינו מרורח בהם אלא בבית אצורים. ששומע מפי רבו וידוע מה ששומע ואינו מתוודד כל כך שידע לחדש דבר מדעתו: הכל אצורין למיר חטיא. שאין צדיק יכול לחיות בלא חטה. זה בעל גמרא שאין אדם יכול להורות איסור והיתר ולא צלין כי אם בעל גמרא

שיודע לפרש ולהקור הכל: זה בעל תלמוד. שעוסק כל היום בהיות ותירוצים ובעל משנה אינו טורח שאין בה קושיות: רבא אמר איפכא. ימי עני רעים זה בעל משנה שהכל סתום במשנה. בעל תלמוד פשוט לו הכל שרואה הקשיות ותירוצים וראיות שפסייעות לו לזו: יעצב בהן זה בעל משנה. שאינו יודע לפרש סתומות שבמשנה: יסכן בס. מתחכם בהם ובמתנה זה בעל תלמוד שמואין ומבחקן מה שבתוכו: שדעתו קצרה. רגזן. הרחמני. שדואר בצער כל אדם: אסתניס. דאינא עדמיה: ולא צלין כי אם בעל גמרא